

IN SUBSEQUENTEM LIBRUM
DE SANCTA VIRGINITATE

LIB. II. RETRACTATIONUM.

CAPUT XXIII.

POSTEAQUAM scripsi de Bono Conjugali, exspectabatur ut scriberem a de Sancta Virginitate; nec distuli: atque id Dei munus, & quàm magnum, & quanta humilitate custodiendum esset, uno sicut potui volumine ostendi. Hic liber sic incipit: *Librum de Bono Conjugali nuper edidimus.*

a. Hujus libri meminit præterea sanctus Augustinus in proximè secuto libro de Bono Viduitatis cap. 15. & 23. necnon in libro 1. de peccatorum meritis & remissione cap. 29.

S. AURELIJ AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE SANCTA VIRGINITATE

LIBER UNUS. *

* Scriptus
circiter an-
num 401.

Dicit primùm de præstantia sacræ ac Deo dicatæ Virginitatis, cui fecunditatem conjugalem jam non posse ullam comparari demonstrat. Duobus subinde occurrit contrariis erroribus, alteri culpantium Nuptias, alteri eas æquantium Virginitati: illorum scilicet putantium Nuptias ex obliquo & tacitè damnatas ab Apostolo dicente 1. Cor. 7. Tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi, ego autem vobis parco; istorum verò, quia ibidem scribit: Existimo itaque hoc bonum esse propter præsentem necessitatem; contendentium perpetuam continentiam propter sæculi hujus vitam, non propter futuram commendari. Postea Christi Virgines humilitatem, qua tam excellens conservatur earum munus, habere jubet, atque ad eam quàm maxime sectandam multa & gravi oratione adhortatur.

I. **LIBRUM** de Bono Conjugali nuper edidimus, in quo etiam Christi Virgines admonuimus atque monemus, ne propter excellentiam muneris amplioris quod divinitus acceperunt, contempnant in sui comparatione patres & matres populi Dei, hominesque illos, quos tamquam olivam commendat Apostolus,

CAPUT I.
Virgines
conjugatos
sanctos pa-
tres non
contem-
nant.
Rom. II. 17.

ne superbiat insertus oleaster, qui venturo Christo etiam filiorum propagatione serviebant, ideo meriti inferioris esse arbitrentur, quia jure divino continentia connubio, & nuptiis pia Virginitas antepositur. In illis quippe parabantur & parturiebantur futura, quæ nunc impleri mirabiliter & efficaciter cernimus, quorum etiam vita conjugalit propheta fuit: unde non consuetudine humanorum votorum atque gaudiorum, sed valde profundo consilio Dei, in quibusdam eorum fecunditas honorari, in quibusdam etiam fecundari sterilitas meruit. Hoc verò tempore quibus dictum est: *Si se non continent, nubant*; non adhibenda est exhortatio, sed consolatio. Quibus autem dictum est: *Qui potest capere, capiat*; exhortandi sunt ne terreantur, & terrendi ne extollantur. Non solum ergo prædicanda est Virginitas, ut ametur; verum etiam monenda, ne infletur.

1. Cor. 7. 9.

Matth. 19. 12.

CAPUT II.
Virginis
filius &
virginum
sponsus
Christus.

2. Cor. II. 2.

Ecclesia sicut
Maria,
& mater &
virgo est.

2. HOC isto sermone suscepimus: adjuvet Christus Virginis filius, & Virginum sponsus, virginali utero corporaliter natus, virginali connubio spiritualiter conjugatus. Cum ipsa igitur universa Ecclesia virgo sit desponsata uni viro Christo, sicut dicit Apostolus; quanto digna sunt honore membra ejus, quæ hoc custodiunt etiam in ipsa carne, quod tota custodit in fide, quæ imitatur matrem viri sui & Domini sui? Nam Ecclesia quoque & mater & virgo est. Cujus enim integritati consulimus, si virgo non est? Aut cujus prolem alloquimur, si mater non est? Maria corporaliter caput hujus corporis peperit: Ecclesia spiritualiter membra illius capit parit. In utraque virginitas fecunditatem non impedit: in utraque fecunditas virginitatem non adimit. Proinde eum Ecclesia universa sit sancta & corpore & spiritu,

spiritu, nec tamen universa sit corpore virgo sed spiritu; quanto sanctior est in his membris, ubi virgo est & corpore & spiritu?

3. SCRIPTUM est in Evangelio, quod mater & fratres Christi, hoc est, consanguinei carnis ejus, cum illi nuntiati fuissent, & foris expectarent, quia non possent eum adire præ turba, ille respondit: *Quæ est mater mea, aut qui sunt fratres mei? Et extendens manum super discipulos suos, ait: Hi sunt fratres mei, & quicumque fecerit voluntatem Patris mei, ipse mihi frater, & mater, & soror est.* Quid aliud nos docens, nisi carnali cognationi genus nostrum spiritale præponere: nec inde beatos esse homines, si justis & sanctis carnis propinquitate junguntur, sed si eorum doctrinæ ac moribus obediendo atque imitando cohærescunt? Beatior ergo Maria percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Nam & dicenti cuidam: *Beatus venter qui te portavit*; ipse respondit: *Imò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt.* Denique fratribus ejus, id est, secundum carnem cognatis, qui non in eum crediderunt, quid profuit illa cognatio? Sic & materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi felicius Christum corde quam carne gestasset.

4. IPSA quoque virginitas ejus idèo gratior & acceptior, quia non eam conceptus Christus viro violaturo quam conservaret ipse præripuit, sed priusquam conciperetur jam Deo dicatam de qua nasceretur elegit. Hoc indicant verba, quæ sibi fetum annuntianti Angelo Maria reddidit. *Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Quod profecto non diceret, nisi Deo virginem se ante vovisset. Sed quia hoc Israëlitarum mores adhuc

CAPUT III.
Cognatio
spiritualis
cum Christo
propinquitati
ejus carnali
præponenda.
Matth. 12.
48. &c.

Luce 11.
27. & 28.

CAPUT IV.
Virginitas
Mariæ voto
dicata
Deo antequam
de concipiendo
Christo
audisset.
Luc. 1. 34.

re-

recusabant, desponsata est viro justo, non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro, quod illa jam voverat. Quamquam etiamsi hoc solum dixisset: *Quomodo fiet istud?* nec addidisset, *quoniam virum non cognosco*; non quæsisset utique, promissum sibi filium quomodo femina paritura esset, si concubitura nupsisset. Poterat & juberi virgo permanere, in qua Dei Filius formam servi congruenti miraculo acciperet: sed exemplo sanctis futura virginibus, ne putaretur sola virgo esse debuisse, quæ prolem etiam sine concubitu concipere meruisset, virginitatem Deo dicavit, cum adhuc quid esset conceptura nesciret, ut in terreno mortalique corpore cælestis vitæ imitatio voto fieret, non præcepto; amore eligendi, non necessitate serviendi. Ita Christus nascendo de virgine, quæ antequam sciret quis de illa fuerat nasciturus, virgo statuerat permanere, virginitatem sanctam approbare maluit quàm imperare. Ac sic etiam in ipsa femina in qua formam servi accepit, virginitatem esse liberam voluit.

CAPUT V.
Virginum
omnium
decus est
unius vir-
ginis partus.

Virgines
& ipse spi-
ritu matres
Christi.
Matth. 12.
50.

§. NON est ergo cur Dei virgines contristentur, quod etiam ipsæ virginitate servata matres carnis esse non possunt. Illum enim solum virginitas decenter parere posset, qui in sua nativitate parem habere non posset. Verumtamen ille unius sanctæ virginis partus omnium sanctarum virginum est decus. Et ipsæ cum Maria matres Christi sunt, si Patris ejus faciunt voluntatem. Hinc enim & Maria laudabilius atque beatius Christi mater est, secundum supra memoratam ejus sententiam: *Quicumque facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse mihi frater, & soror, & mater est.* Has sibi omnes propiuitates, in po-
pu-

pulo quem redemit, spiritualiter exhibet: fratres & sorores habet sanctos viros & sanctas feminas, quoniam sunt illi in cælesti hæreditate cohæredes. Mater ejus est tota Ecclesia, quia membra ejus, id est, fideles ejus per Dei gratiam ipsa utique parit. Item mater ejus est omnis anima pia, faciens voluntatem Patris ejus fecundissima caritate, in iis quos parit, donec in eis ipse formetur. Maria ergo faciens voluntatem Dei, corporaliter Christi tantummodo mater est, spiritualiter autem & soror & mater.

6. AC per hoc illa una femina, non solum spiritu, verum etiam corpore, & mater est & virgo. Et mater quidem spiritu, non capitis nostri, quod est ipse Salvator, ex quo magis illa spiritualiter nata est; quia omnes qui in eum crediderint, in quibus & ipsa est, rectè filii sponsi appellantur: sed planè mater membrorum ejus, quod nos sumus; quia cooperata est caritate, ut fideles in Ecclesia nascerentur, quæ illius capitis membra sunt: corpore verò ipsius capitis mater. Oportebat enim caput nostrum propter insigne miraculum secundum carnem nasci de virgine, quo significaret membra sua de virgine Ecclesia secundum spiritum nascitura. Sola ergo Maria & spiritu & corpore mater & virgo, & mater Christi, & virgo Christi: Ecclesia verò in sanctis regnum Dei possessuris, spiritu quidem tota mater Christi est, tota virgo Christi; corpore autem non tota, sed in quibusdam virgo Christi, in quibusdam mater, sed non Christi. Et conjugatæ quippe fideles feminæ & virgines Deo dicatæ, sanctis moribus & caritate de corde puro & conscientia bona & fide non ficta, quia voluntatem Patris faciunt, Christi spiritualiter matres sunt. Quæ autem conjugali
vi-

Gal. 4. 19.

CAPUT VI.
Sola Maria
corpore ac
spiritu si-
mul virgo
& mater.
Mat. 9. 15.

1. Tim. 1. 5.

vita corporaliter pariunt, non Christum, sed Adam pariunt, & ideo currunt ut sacramentis imbuti Christi membra fiant partus earum, quoniam quid pepererint norunt.

CAPUT VII.
Virginitati nulla fecunditas conjugalis comparanda.

7. HOC dixi, ne fortè audeat fecunditas conjugalis cum virginali integritate contendere, atque ipsam Mariam proponere, ac virginibus Dei dicere: Illa in corpore duas res habuit honorandas, virginitatem & fecunditatem, quia & integra permansit & peperit: hanc felicitatem quoniam totam utraque habere non potuimus; partitæ sumus, ut vos sitis virgines, nos simus matres: vobis quod a deficit in prole, consoletur servata virginitas, nobis prolis lucro amissa compensetur integritas. Hæc vox fidelium conjugatarum ad sacras virgines utcumque ferenda esset, si christianos corpore parerent; ut hoc solo esset Mariæ fecunditas carnis excepta virginitate præstantior, quod illa ipsum caput horum membrorum, hæc autem membra illius capitis procrearent: nunc verò etiamsi tales hac voce contendant, quæ ob hoc tantum viris junguntur atque miscentur, ut filios habeant, nihilque aliud de filiis cogitant, nisi ut eos Christi lucrentur, atque id mox ut potuerint faciunt; non tamen christiani ex earum carne nascuntur, sed postea fiunt, Ecclesia pariente per hoc quod membrorum Christi spiritaliter mater est, cujus etiam spiritaliter virgo est. Cui sancto partui cooperantur & matres, quæ non christianos corpore pepererunt, ut fiant quod se corpore parere non potuisse noverunt: per hoc tamen cooperantur, ubi & ipsæ virgines b matresque Christi.

a Editi, *desit*. At MSS. *desit*: quo verbo sæpe utitur Augustinus.

b Melius fortè, *matres Christi sunt*, expuncta particula, *quo*.

Christi sunt, in fide scilicet quæ per dilectionem operatur. Gal. 5. 6.

8. NULLA ergo carnis fecunditas sanctæ virginitati etiam carnis comparari potest. Neque enim & ipsa quia virginitas est, sed quia Deo dicata est honoratur, quæ licet in carne servetur, spiritus tamen religione ac devotione servatur. Ac per hoc spiritalis est etiam virginitas corporis, quam a vovet & servat continentia pietatis. Sicut enim nemo impudicè utitur corpore, nisi spiritu prius concepta nequitia; ita nemo pudicitiam servat in corpore, nisi spiritu prius insita castitate. Porro autem si pudicitia conjugalis, quamvis custodiatur in carne, animo tamen, non carni tribuitur, quo præside atque rectore, nulli præter proprium conjugium caro ipsa miscetur: quanto magis quantoque honoratius in animi bonis illa continentia numeranda est, qua integritas carnis ipsi Creatori animæ & carnis vovetur, consecratur, servatur?

CAP. VIII.
Virginitas inde honorata, quia Deo dicata.

9. NEC illarum ergo fecunditas carnis, quæ hoc tempore nihil aliud in conjugio quam prolem requirunt, quam mancipent Christo, pro amissa virginitate compensari posse credenda est. Prioribus quippe temporibus venturo secundum carnem Christo ipsum genus carnis in ampla quadam & prophetica gente necessarium fuit: nunc autem cum ex omni hominum genere, atque omnibus gentibus ad populum Dei & civitatem regni cælorum membra Christi colligi possint, sacram virginitatem qui potest capere capiat, & ea tantum quæ se non continet nubat. Quid enim si aliqua mulier dives multam pecuniam huic bono operi

CAPUT IX.
Virginitas amissa nulla carnis fecunditate compensatur.

Matth. 19. 12.

I. Cor. 7. 9.

a Sola editio Lov. *fovet*.

ri impendat, ut emat ex diversis gentibus servos, quos faciat christianos, nonne uberius atque numerosius quam uteri quantalibet fecunditate Christi membra gignenda curabit? Nec ideo tamen pecuniam suam comparare muneri sacrae virginitatis audebit. At si propter faciendos qui nati fuerint christianos, fecunditas carnis pro amissa virginitate merito compensabitur, fructuosius erit hoc negotium, si magno pecuniario pretio virginitas amittatur, quo pueri faciendi christiani multo plures emantur, quam unius utero quamlibet fertili nascerentur. * QUOD si stultissime dicitur, habeant fideles nuptæ bonum suum, de quo in alio volumine, quantum visum est, disseruimus; & honorent amplius, sicut rectissime consueverunt, in sacris virginibus melius earum, de quo isto sermone disserimus.

Nec virginitati conferendum conjugium quia virgines parit.

CAPUT XI.
Virgines ideo laudatæ, quia Deo dicatæ.

10. Nam ne illo quidem debent continentium meritis se conferre conjugia, quod ex eis virgines procreantur: hoc enim non conjugii bonum est, sed naturæ; quæ sic divinitus instituta est, ut ex quolibet humano utriusque sexus concubitu, sive ordinato & honesto, sive turpi & illicito, nulla femina nisi virgo nascatur, nulla tamen sacra virgo nascitur: ita fit ut virgo nascatur etiam de stupro, sacra autem virgo nec de conjugio.

11. NEC nos hoc in virginibus prædicamus, quod virgines sunt; sed quod Deo dicatæ pia continentia virgines. Nam, quod non temere dixerim, felicior mihi videtur nupta mulier quam virgo nuptura: habet enim jam illa quod ista adhuc cupit, præsertim si nondum vel sponsa cujusquam sit. Illa uni studet placere, cui data est: hæc multis incerta cui danda est; hoc uno pudicitiam cogitationis defendit à turba, quod

quod non adulterum, sed maritum quærit in turba. Illa igitur virgo conjugata merito præponitur, quæ nec multitudini se amandam proponit, cum amorem unius ex multitudine inquit; nec se uni jam componit invento, cogitans quæ sunt mundi, quomodo placeat viro; sed speciosum forma præ filiis hominum sic amavit, ut quia eum sicut Maria concipere carne non posset, ei corde concepto etiam carnem integram custodiret. * HOC genus virginum nulla corporalis fecunditas protulit: non est hæc proles carnis & sanguinis. Si harum quæritur mater, Ecclesia est. Non parit virgines sacras nisi virgo sacra, illa quæ desponsata est uni viro casta exhiberi Christo. Ex illa non tota corpore, sed tota virgine spiritu, nascuntur sanctæ virgines & corpore & spiritu.

12. Habeant conjugia bonum suum, non quia filios procreant, sed quia honestè, quia licitè, quia pudicè, quia socialiter procreant, & procreatos pariter, salubriter, instanter educant, quia thori fidem invicem servant, quia sacramentum connubii non violant. * HÆC tamen omnia humani officii sunt munera: virginalis autem integritas, & per piam continentiam ab omni concubitu immunitas angelica portio est, & in carne corruptibili incorruptionis perpetuæ meditatio. Cedat huic omnis fecunditas carnis, omnis pudicitia conjugalis: illa non est in potestate, illa non est in æternitate: fecunditatem carnalem non habet liberum arbitrium, pudicitiam conjugalem non habet cælum. Profectò habebunt magnum aliquid præter cæteros in illa communi immortalitate, qui habent aliquid jam non carnis in carne.

Un-

I. Cor. 7.
34.

Psal. 44. 3.

* CAP. XII.
Virgines sacrae non corporali, sed spiritali fecunditate Ecclesiae nascuntur.
2. Co. 11. 2.

Bonum conjugii quam inferius bono sanctæ Virginitatis.

* CAPUT XIII.

In eos qui putant continentiam non prodesse nisi ad presentem vitam.

a
1. Cor. 7.
25. & 26.

b

CAP. XIV.
Virginitas non præcepto, sed consilio commendata ad promerendam singularem gloriam in vita futura.

13. Unde mirabiliter desipiunt, qui putant hujus continentia bonum non esse necessarium propter regnum caelorum, sed propter praesens saeculum; quod scilicet conjugia terrenis curis pluribus atque artioribus distenduntur, qua molestia virgines & continentes carent: quasi ob hoc tantum melius sit non conjugari, ut hujus temporis relaxentur angustia, non quod in futurum saeculum aliquid prosit. Hanc vanam sententiam ne cordis a proprii vanitate protulisse videantur, adhibent ex Apostolo testimonium, ubi ait: *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus à Deo, ut fidelis essem. Existimo itaque hoc bonum esse propter presentem necessitatem, quia bonum est homini sic esse.* Ecce, inquit, ubi manifestat Apostolus hoc propter presentem necessitatem bonum esse, non propter futuram aeternitatem. Quasi presentis necessitatis rationem haberet Apostolus, b nisi providens & consulens in futurum; cum omnis ejus dispensatio non nisi ad vitam aeternam vocet.

14. PRÆSENS ergo est vitanda necessitas, sed tamen quæ aliquid bonorum impedit futurorum: qua necessitate vita cogitur conjugalis cogitare quæ mundi sunt, quomodo placeat vir uxori, vel uxor viro. Non quod ea separent à regno Dei, sicut sunt peccata, quæ ideo præcepto, non consilio cohibentur, quia Domino præcipienti non obedire damnabile est: sed illud quod in ipso Dei regno amplius haberi posset si amplius

CO-

a Sic aliquot MSS. Ediri verò, *propria*.
b Editi, *non providens*. At MSS. *nisi providens*.

cogitaretur quomodo placendum esset Deo, minus erit utique cum hoc ipsum minus conjugii necessitate cogitatur. Ideo, *De virginibus*, inquit, *præceptum Domini non habeo*. Præcepto enim quisquis non obtemperat, reus est & debitor poenæ. Proinde quia uxorem ducere vel nubere peccatum non est, si autem peccatum esset, præcepto vetaretur; propterea præceptum Domini de virginibus nullum est. Sed quoniam devitatis remissive peccatis, adeunda est vita aeterna, in qua est quaedam egregia gloria, non omnibus in aeternum victuris, sed quibusdam ibi tribuenda, cui consequendæ parum est liberatum esse à peccatis, nisi aliquid ipsi liberatori voveatur, quod non sit criminis non vovisse, sed vovisse ac reddidisse sit laudis: *Consilium*, inquit, *do tamquam misericordiam consecutus à Deo, ut fidelis essem*. Neque enim invidere debeo fidele consilium, qui non meis meritis, sed Dei misericordia sum fidelis. *Existimo itaque hoc bonum esse propter presentem necessitatem*. Hoc, inquit, unde præceptum Domini non habeo, sed consilium do, hoc est, de virginibus, existimo bonum esse propter presentem necessitatem. Novi enim quid presentis temporis, cui conjugia serviunt, necessitas cogat, ut ea quæ Dei sunt minus cogitentur, quam sufficit adipiscendæ illi gloriæ, quæ non erit omnium, quamvis in aeterna vita ac salute manentium. *Stella enim ab stella differt in claritate, sic & resurrectio mortuorum.* * *Bonum est ergo homini sic esse.*

15. DEINDE adjungit idem Apostolus, & dicit: *Alligatus es uxori, ne quasieris solutionem: solutus es ab uxore, ne quasie-*

TOM. VI.

CC

sie-

1. Cor. 15.
41.

* 1. Cor. 7.
26.

CAP. XV.
Consilium datur non nubendi,

non præ-
ceptum.
1. Cor. 7.
27.
Math. 19.
9.

sieris uxorem. Horum duorum quod prius posuit, ad præceptum pertinet, contra quod non licet facere. Non enim licet dimittere uxorem, nisi ex causa fornicationis, sicut in Evangelio ipse Dominus dicit. Illud autem quod addidit: *Solutus es ab uxore, ne quæsieris uxorem*, consilii sententia est, non præcepti: licet itaque facere, sed melius est non facere. Denique continuo subiicit: *Et si acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccat.* Illud autem prius cum dixisset: *Alligatus es uxori, ne quæsieris solutionem*; numquid addidit: Et si solveris, non peccasti? Jam enim supra dixerat: *His autem qui sunt in conjugio præcipio, non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere; quod si dicesserit, manere in-nuptam, aut viro suo reconciliari*; fieri enim potest ut non sua culpa, sed mariti discedat. Deinde ait: *Et vir uxorem ne dimittat*; quod nihil omnino ex præcepto Domini posuit, nec ibi addidit: Et si dimiserit, non peccat. Præceptum est enim hoc, cui non obedire peccatum est; non consilium, quo si uti nolueris, minus boni adipisceris, non mali aliquid perpetrabis. Propterea cum dixisset: *Solutus es ab uxore, ne quæsieris uxorem*; quia non præcipiebat ne malum fieret, sed consulebat ut melius fieret; continuo subiunxit: *Et si acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccat.*

CAPUT
XVI.

Tribulatio
caris in
conjugio,
quæ sit.

1. Cor. 7.
28.

16. ADDIDIT tamen: *Tribulationem autem carnis habebunt huiusmodi, ego autem vobis parco*: hoc modo exhortans ad virginitatem continentiamque perpetuam, ut aliquantulum à nuptiis etiam deterreret, modestè sanè, non tamquam à re mala & illicita, sed

sed tamquam ab onerosa ac molesta. Aliud est enim admittere carnis turpitudinem, aliud habere carnis tribulationem: illud est criminis facere, hoc laboris est pati, quem plerumque homines etiam pro officiis honestissimis non recusant. Sed pro habendo conjugio jam hoc tempore, quo non per carnis propagationem venturo Christo ipsius proles propagatione servitur, istam tribulationem carnis, quam nupturis prædicit Apostolus, suscipere tolerandam perstultum esset, nisi metueretur incontinentibus, ne tentante satana in peccata damnabilia laberentur. Quod autem se dicit eis parcere, quos ait tribulationem carnis habituros, nihil mihi interim sanius occurrit, quam eum noluisse aperire & explicare verbis eandem ipsam carnis tribulationem, quam prænuntiavit eis qui eligunt nuptias, in suspicionibus zeli conjugalis, in procreandis filiis atque nutriendis, in timoribus & mœroribus orbitatis. Quotus enim quisque, cum se connubii vinculis alligaverit, non istis trahatur atque agitetur affectibus? Quos neque nos exaggerare debemus, ne ipsis non parcamus, quibus parcendum existimavit Apostolus.

17. TANTUM per hoc quod breviter posui, cautum fieri lectorem oportuit adversus eos, qui in hoc quod scriptum est: *Tribulationem autem carnis habebunt huiusmodi, ego autem vobis parco*; nuptiis calumniantur, quod eas ex obliquo sententia ista damnaverit; velut ipsam damnationem noluerit dicere, cum ait: *Ego autem vobis parco*; ut videlicet cum istis parcit, animæ suæ non pepercerit, si mentiendo dixit: *Et si acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccat.* Quod qui de sancta Scrip-

CAPUT
XVII.

In eos qui
ab Aposto-
lo damna-
tas ibi nup-
tias putant.
1. Cor. 7.
28.

Ibidem.

Scriptu-
ræ aliquod

menda-
cium tri-
buere quàm
pernicio-
sum.

tura credunt vel credi volunt, tamquam viam sibi muniunt ad mentiendi licentiam, vel ad defensionem suæ perversæ opinionis, ubicumque aliud sentiunt quàm sana doctrina postulat. Si quid enim manifestum de divinis libris prolatum fuerit, quo eorum confutentur errores, hoc ad manum habent velut scutum, quo se adversus veritatem quasi tuentes nudent à diabolo vulnerandos, ut dicant hoc auctorem libri non verum dixisse, aliàs ut infirmis parceret, aliàs ut contemtores terre-
ret; sicut occurrerit causa, qua eorum perversa sententia defendatur: atque ita dum ea quæ opinantur, defendere quàm corrigere malunt, Scripturæ sanctæ auctoritatem frangere conantur, qua una omnes cervices superbæ duræque franguntur.

CAPUT
XVIII.
Virginitas
sic præfe-
ratur, ut
non nuptiæ
damnen-
tur.

1. Cor. 7.

38

* Ibid. 28.

Ibid. 40.

18. UNDE sectatores & sectatrices perpetuæ continentiæ & sacræ virginitatis admonéo, ut bonum suum ita præferant nuptiis, ne malum judicent nuptias: neque fallaciter, sed planè veraciter ab Apostolo dictum noverint: *Qui dat nuptum, bene facit; & qui non dat nuptum, melius facit.* * *Et si acceperis uxorem non peccasti; & si nupserit virgo, non peccat.* Et paulò post: *Beatorum autem erit, si sic permanserit, secundum meam sententiam.* Et ne humana sententia putaretur, adjungit: *Puto autem & ego Spiritum Dei habeo.* Hæc dominica, hæc apostolica, hæc vera, hæc sana doctrina est, sic eligere dona majora, ne minora damnentur. Melior est in Scriptura Dei veritas Dei, quam in cujusquam mente aut carne virginitas hominis. Quod castum est sic ametur, ut quod verum est non negetur. Nam quid mali non possunt etiam de sua carne cogitare, qui cre-

credunt apostolicam linguam in eo ipso loco ubi virginitatem corporis commendabat, à corruptione mendacii virginem non fuisse? Primitus ergo ac maximè, qui bonum virginitatis eligunt, Scripturas sanctas firmissimè teneant nihil esse mentitas: ac per hoc etiam illud verum esse quod dictum est: *Et si acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccat.* Nec putent minui tam magnum integritatis bonum, si nuptiæ non erunt malum. Imò verò hinc sibi potiùs majoris gloriæ palmam præparatam esse a confidat, quæ non damnari si nuberet timuit, sed honoratius coronari, quia non nuberet concupivit. Qui ergo sine conjugio permanere voluerint, non tamquam foveam peccati nuptias fugiant; sed tamquam collem minoris boni transcendant, ut in majoris continentiam monte requiescant. Ea quippe lege collis iste inhabitatur, ut non cum voluerit quis emigret. *Mulier enim alligata est, quamdiu vir ejus vivit.* Verumtamen ad continentiam vidualem ab ipso tamquam gradu conscenditur: propter virginalem verò vel declinandus est non consentiendo petitoribus, vel transiliendus præveniendò petitores.

I. Cor. 7.
39.

19. NE quis autem putaret duorum operum boni atque melioris æqualia fore præmia, propterea contra eos disserendum fuit, qui quod ait Apostolus: *Existimo autem hoc bonum esse propter præsentem necessitatem;* ita interpretati sunt, ut non propter regnum cælorum, sed propter sæculum præsens virginitas

CAPUT
XIX.
Errores duo
contrarii de
virginitate
& conjugio.
I. Cor. 7.
26.

CC 3

a Sola editio Lov. confidant, quæ non damnari si nubere-
rent timuerunt, sed honoratius coronari, quia non nubere
concupierunt.

ibid. 28. tatem utilem dicerent, tamquam in illa vita æterna nihil ceteris amplius habituri essent, qui hoc melius elegissent. In qua disputatione cum ad illud veniremus quod idem Apostolus ait: *Tribulationem autem carnis habebunt huiusmodi, ego autem vobis parco;* in alios litigatores incurrimus, qui non æquales perpetuæ continentia nuptias facerent, sed eas omnino damnarent. Nam cum error uterque sit, vel æquare sanctæ virginitati nuptias, vel damnare: ^a nimis invicem fugiendo, duo isti errores adversa fronte configunt, quia veritatis medium tenere noluerunt; quo & certa ratione, & sanctarum Scripturarum auctoritate, nec peccatum esse nuptias invenimus, nec eas bono vel virginalis continentia, vel etiam vidualis æquamus. * ALII quippe appetendo virginitatem, nuptias tamquam adulterium detestandas esse putaverunt: alii verò defendendo connubium, excellentiam perpetuæ continentia nihil mereri amplius quam conjugalem pudicitiam voluerunt; quasi vel Susannæ bonum Mariæ sit humiliatio; vel Mariæ majus bonum Susannæ debeat esse damnatio.

^a 20. Absit ergo ut ita dixerit Apostolus nuptis sive nupturis, *ego autem vobis parco;* tamquam noluerit dicere, quæ poena conjugatis in futuro sæculo debeat. Absit ut à Daniele de temporali iudicio liberatam, Paulus mittat in gehennam. Absit ut maritalis thorus ei poena sit ante tribunal Christi, cui fidem servando elegit sub falsa accusatione adulterii vel periclitari, vel mori. Quid egit vox

^a Editio Lov. omittit, *nimis*: & loco, *fugiendo*, habet cum *Er. fugiendi*. Emendatur ex MSS.

vox illa: *Melius est mihi incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Dei*; si Deus eam fuerat non quia pudicitiam nuptialem servabat liberaturus, sed quia nupserat damnaturus? Et nunc quotiens castitas conjugalis adversus calumniatores criminatoresque nuptiarum Scripturæ sanctæ veritate munitur, totiens à Spiritu-sancto contra falsos testes Susanna defenditur, totiens à falso crimine liberatur, & multo majore negotio. Tunc enim uni conjugatæ, nunc omnibus; tunc de occulto & falso adulterio, nunc de vero & manifesto connubio crimen intenditur. Tunc una mulier ex eo quod iniqui seniores dicebant, nunc omnes mariti & uxores ex eo quod Apostolus dicere noluit, accusantur. Damnationem quippe vestram, inquirunt, tacuit, cum ait: *Ego autem vobis parco.* Quis hoc? Nempe ille qui superius dixerat: *Et si acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit virgo, non peccat.* Cur igitur in eo quod modeste tacuit, conjugiorum suspicamini crimen; & in eo quod aperte dixit, conjugiorum non agnoscitis defensionem? An eos damnat tacitus, quos locutus absolvit? Nonne jam mitius accusatur Susanna, non de conjugio, sed de ipso adulterio, quam doctrina apostolica de mendacio? Quid in tanto periculo faceremus, nisi tam certum apertumque esset pudicas nuptias non debere damnari, quam certum apertumque est sanctam Scripturam non posse mentiri?

21. HIC dicit aliquis: Quid hoc pertinet ad sacram virginitatem, vel perpetuam continentiam, cujus prædicatio isto sermone suscepta est? Cui respondeo primò, quod superius commemoravi, ex hoc gloriam majoris

Cr. 7.
28.
ibidem.

CAPUT
XXI.
Virginitatis laudem & meritum esse majus, cum

nuptiæ non
tamquam
malæ de-
vitantur.

illius boni esse majorem, quod ejus adipiscendæ causâ bonum conjugale transcenditur, non peccatum conjugii devitatur. Alioquin perpetuæ continentiæ a non præcipuè laudari, sed tantum non vituperari sufficeret; si propterea teneretur, quoniam nubere crimen esset. Deinde quia non humana sententia, sed divinæ Scripturæ auctoritate ad tam excellens donum homines exhortandi sunt, non mediocriter neque prætereunter agendum est, ne cuiquam ipsa divina Scriptura in aliquo mentita videatur. Dehortantur enim potius quam exhortantur virgines sacras, qui eas sic permanere nuptiarum damnatione compellunt. Unde enim confidant verum esse quod scriptum est: *Et qui non dat nuptum, melius facit*; si falsum putant esse quod superius; nihil ominis scriptum est: *Et qui dat virginem suam, bene facit*? Si autem loquenti Scripturæ de nuptiarum bono indubitanter crediderint, eadem celestis eloquii veracissima auctoritate firmatæ ad melius suum ferventi ac fidenti alacritate transcurrent. Unde jam satis pro suscepto negotio diximus, & quantum potuimus demonstravimus, nec illud quod ait Apostolus: *Existimo autem hoc bonum esse propter præsentem necessitatem*; sic esse accipiendum, tamquam in hoc sæculo meliores sint sacræ virgines fidelibus conjugatis, in regno autem cælorum atque in futuro sæculo pares sint: nec illud ubi ait de nubentibus: *Tribulationem autem carnis habebunt hujusmodi, ego autem vobis parco*; ita intelligendum; tamquam nuptiarum peccatum & damnationem maluerit tacere quam dicere. Harum quip-

1. Cor. 7.
38.

Ibidem.

1. Cor. 7.
26.

Ibid. 28.

a Editi, continentia bonum. Abest bonum à MSS.

quippe duarum sententiarum singulas, duo errores sibimet contrarii non eas intelligendo tenuerunt. Illam enim de præsentem necessitate illi pro se interpretantur, qui nubentes non nubentibus æquare contendunt: hanc verò ubi dictum est: *Ego autem vobis parco*; illi qui nubentes damnare præsumunt. Nos autem secundum Scripturarum sanctarum fidem sanamque doctrinam, nec peccatum esse dicimus nuptias, & earum tamen bonum non solum infra virginalem, verum etiam infra vidualem continentiam constituimus; præsentemque necessitatem conjugatorum, non quidem ad vitam æternam, verumtamen ad excellentem gloriam & honorem qui perpetuæ continentia reservatur, impedire eorum meritum dicimus; neque hoc tempore nisi eis qui se non continent nuptias expedire, tribulationemque carnis ex affectu carnali venientem, sine quo nuptiæ incontinentium esse non possunt, nec tacere voluisse Apostolum vera præmonentem, nec plenius explicare hominum infirmitati partem.

22. NUNC jam Scripturarum divinarum evidentissimis testimoniis, quæ pro nostræ memoriæ modulo recordari valuerimus, clarius appareat, non propter præsentem hujus sæculi vitam, sed propter futuram quæ in regno cælorum promittitur, perpetuam continentiam a deligendam. Quis autem hoc non advertat in eo quod paulò post idem Apostolus ait: *Qui sine uxore est, cogitat ea quæ sunt Domini, quomodo placeat Domino: qui autem matrimonio junctus est, cogitat ea quæ*

CAPUT
XXII.
Virginitas
non propter
hanc vitam,
sed propter
futuram de-
ligenda ostenditur
ex Apostolo.
1. Cor. 7.
32. &c.
a

a Sic MSS. Editi verò, diligendam.